

MŁODOŚĆ
W
MATEMATYCE

Prof. dr hab. Zdzisław Skupień

8. X. 2015 r.

home.agh.edu.pl/~skupien/

Matematycy

Cardano 1501 - 1576	Ferrari 1522 - 1565	Viète 1540 - 1603
Newton 1643 - 1727	Leibniz 1646 - 1716	Euler 1707 - 1783
Gauss 1777 - 1855	Abel 1802 - 1829	Galois 1811 - 1832

Wzory Cardana: pierwiastki równania st. 3

- dla równania

$$x^3 + ax = b, \quad (a, b > 0)$$

Odkrywcą Scipione del FERRO, ok. 1515;
1465-1526.

Niccolo FONTANA 1535;
zw. TARTAGLIA, 1499-1557.

- Fakty te potwierdza Cardano w książce
Ars Magna (1545, 1570)

Lodovico FERRARI
1522-1565

**Wyznaczył pierwiastki równ. st. 4,
służący i uczeń Cardana.**

**Jako kilkunastolatek z rekomendacji
Cardana objął stanowisko nauczyciela
jako następcza po Cardanie**

Girolamo (Gerolamo) Cardano (Hieronymus Cardanus) Pawia 1501-1576 Rzym

- Lekarz, *opis tyfusu*
- Astrolog (herezja: horoskop Jezusa)
- hazardzista:
Liber de ludo aleae
1526, publ. 1663
- Matematyk; inż.
Ars Magna 1545

François Viète (Vieta)

1540 - 1603

wprowadził notację algebraiczną,

Wzory Viète'a:

dla trójmianu monicznego (unormowanego)

$$x^2 + px + q = (x - x_1)(x - x_2) = x^2 - x(x_1 + x_2) + x_1 x_2$$

pierwiastki spełniają warunki

$$x_1 + x_2 = -p; \quad x_1 x_2 = q.$$

($\Delta = \dots$) Uogólnienie:

Dla wielomianu st. n : (wielomian symetr.

od n pierwiastków) = $\pm$ (współczynnik wielom.)

Wzory Viète'a

Dla wielomianu

$$x^n + a_{n-1} x^{n-1} + \dots + a_1 x + a_0 = \prod_i (x - x_i)$$

(wartość wielomianu symetr. st. k
od n pierwiastków $x_1, \dots, x_n$) = $(-1)^k a_{n-k}$

$$k = 1: \quad \sum_i x_i = -a_{n-1}$$

$$k = 2: \quad \sum_{r < s} x_r x_s = a_{n-2}$$

...

$$k = n: \quad \prod_i x_i = x_1 x_2 \dots x_n = (-1)^n a_0$$

Évariste GALOIS

1811-1832 Paryż

- PL

- F

Galois

- **Samouk, mając 14-15 lat studiował zaawansowane prace matematyczne, np. art. Abela o nieistnieniu wzorów dla pierwiastków r. alg. st. > 4 .**
- **Republikanin, działacz polityczny, więziony, zginął w pojedynku**
- **Teoria Galois, ciała skończone $GF(p^n)$**
- **Dwukrotnie oblał egz. wstępny na studia**
- **p. „Wybrańcy Bogów” Leopolda Infelda**

Carl Friedrich Gauss

Niels Henrik Abel

- **Gauss: znakomite wyniki w matematyce:
(Podstawowe Tw. Algebry),
geodezji, astronomii, fizyce;
teoria + zastosowania (!!)**
- **Abel: algebra, szeregi – funkcje specjalne
W trudnych warunkach materialnych,
stracił zdrowie i życie**

Wzór Eulera: $e^{iz} = \cos z + i \sin z$
dla z zespolonych, gdzie
 $i \in \sqrt{-1} := \{-i, i\}$, stąd $i^2 = -1$.

„Najpiękniejszy” wzór:

$$e^{i\pi} + 1 = 0.$$

Wzór de Moivre’a (1722):

$$(\cos z + i \sin z)^n = \cos (nz) + i \sin (nz)$$

tylko dla n całkowitych.

Stefan Banach

Kraków 1892 – Lwów 1945

- **Polski geniusz mat., trudne dzieciństwo**
- **matura, Kraków, ul. Podwale, 1910**
- **studia inż. Lwów, tzw. półdyplom 1914**
- **Planty, Kraków i H. Steinhaus 1916, ..**
- **asystent, 1920-22, Politechn. Lwowska**
- **bez dyplomu st.: dr 1920; hab. 1922; ..**
- **Théorie des opérations linéaires, 1932**

Banach

- **Kawiarnia „Szkocka” we Lwowie**
- **Księga Szkocka (ukazała się w wielu jęz., ale nie po polsku!)**
- **1939: prezes PTM (Pol. Tow. Mat.)**
- **Zmarł we Lwowie po ciężkiej chorobie**
- **p. M. Urbanek: „Genialni”, 2014
(rec. Wiad. Mat. 51 (1) 2015, 176-180)**

**Z pomnika przy ul.
Reymonta patrzy na
naszą Uczelnię**

Wykorzystajcie szanse jakie daje
Wam życie w Krakowie

Wykorzystajcie szansę studiowania na AGH

Możecie liczyć na współpracę
i pomoc!

Będą konsultacje (dyżury)
Są adresy e-poczty
WMS ma str. www

Teza na koniec

- **To MATEMATYKA
jest MŁODA,**
- **bo się ciągle rozwija**
- **bo przyciąga młodych ludzi**
- **bo jest jak poezja
jak muzyka ...**

